

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum II. Decretalium, Per Triginta Titulos Distributum, In Quo Agitur
De Judiciis, Foro Competenti, Libelli Oblatione, Mutuis petitionibus, ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1708

§. II. Cui, & contra quem detur exceptio doli?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73001](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73001)

cumscriptus est; sermo est de nullitate non ratione doli, sed ætatis; quia nimirum venditio facta est à Minore sine auctoritate Judicis; & cum *L. 3. ff. pro Socio*, dicitur: Societatem, si dolo malo, aut fraudandi causa coita sit, ipso jure nullius momenti esse, nullitas accipienda est *quoad firmitatem, & effectum*, ut nimirum deceptus inde obligetur efficaciter; nam comperto dolo deceptus deceptori opponere potest injuriam per Dolum illatam, consequenter agere, ut contractus eo titulo rescindatur, præsertim cum deceptor decepto teneatur compensare injuriam remissione obligationis ex mero ipsius dolo induta.

1280. Dices: si contractus, dolo initi, valent mero jure, deceptor per injuriam, jus, & actionem consequeretur; hoc autem est contra naturalem æquitatem, ut colligitur ex *c. 1. de eo, qui duxit*, ibi: *nec lucrum de dolo suo reportet*; ergo ubi unus contrahentium Dolo, dante causam contractui, alterum induxit ad contrahendum, contractus est ipso jure nullus; quin propterea opus sit exceptione, cujus interventu rescinditur. Resp. N. ma. nam deceptor ex injuria, quam fecit alteri; & Dolo, quo eum circumvenit, non consequitur jus activum, seu actionem; sed potius obligationem compensandi factam injuriam, & remittendi obligationem injustè acquisitam; jus tamen & actionem consequitur ex mutuo consensu, quo initus est contractus; quæ tamen actio ipsi concessa non est contra naturalem æquitatem; cum elidi possit exceptione doli; & si quod lucrum momento habuit, totum auferri possit, ac læso reddi, intentatâ exceptione; imò etiam non intentatâ, cum jure naturali, & urgente obligatione conscientie ad restitutionem urgeatur. Hinc fit, quòd quamvis *jure civili* in contractibus *stricti juris* non detur actio ad rescindendos illos allegatione *Doli*, nec etiam exceptio (sic exigente naturâ talium contractuum) secus tamen est de jure naturali, & canonico, propter naturalem æquitatem ejusmodi deceptionibus resistentem, ut deceptus firmiter cogatur stare tali contractui, qui unius è contrahentibus dolo

dante causam contractui inductus est. Unde quamvis *num. 1277.* dixerimus, etiam jure civili esse validos contractus stricti juris, initos ex Dolo antecedente unius è contrahentibus, qui causavit in altero errorem præcisè in qualitate; non propterea censendi sunt *eodem jure civili* habere effectus, quos contractus bonæ fidei, ut sicut his, sic illis concedatur actio, & exceptio contra deceptorem; nam in illis jus civile considerat dolum oppositum bonæ fidei, non rigorem.

§. II.

Cui, & contra quem detur exceptio doli?

1281. Ante *resolut. not.* exceptionem doli mali vocari exceptionem generalem *L. Apud Celsum. ff. de except. doli mali. §. 33.* ibi: *metus causa exceptionem Cassius non proposuerat, contentus doli exceptione, qua est generalis: Sed, utilius visum est, etiam de metu opponere exceptionem; etenim distat aliquid à doli exceptione: quòd exceptio doli, personam complectitur ejus, qui dolo fecit: enimverò metus causa exceptio, in rem scripta est, si in ea re nihil metus causâ factum est: ut non suspiciamus, an is qui agit, metus causa fecit aliquid; sed an omnino metus causâ factum est in hac re à quocunque, non tantum ab eo, qui agit. Et quamvis de Dolo auctoris exceptio non objiciatur, veruntamen hoc jure utimur, ut de metu non tantum ab auctore; verum à quocunque adhibito exceptio objici possit; quia nimirum opponi potest contra quemlibet, qui petit, quòd qualibet exceptione excludi potest; cujus ratio est, qui quancumque aliquis petit aliquid, sciens petitionem suam excludi posse per aliquam exceptionem, eo ipso committit, aut saltem committere fraudem aliquam, seu dolum præsumitur; ubi autem dolus est, exceptio doli est; ergo ubicumque locus est exceptioni alicui, qua intentio Actoris repelli possit, dari potest exceptio doli. Ex hoc fit,*

Rr 3

Actori

Actori petenti solutionem debiti, posse opponi exceptionem doli, si ejus intentio repelli possit exceptione *soluti, transactio- nis, rei judicatae, &c.*

1282. Ex hoc sequitur 1. exceptionem doli competere cuilibet, quando in judicio convenitur, ut solvat, vel præstet, quod solvi, vel præstari cum effectu (nimirum *firmiter*) non patitur æquitas naturalis; pone in casu, Titium conveniri à Caio ad solvendum promissum, gravi, ac injusto metu extortum; nam in hoc casu Titius Actori posset opponere exceptionem metus causâ, consequenter etiam contra eundem opponere valebit exceptionem Doli; nam cum naturalis æquitas non patiatur, ut injuste ac metu gravi extortum, injurianti ferat lucrum *firmiter* (non elidibile scilicet objectione, quod metus causa) eo ipso ex *num. preced.* eidem opponi poterit exceptio doli. Æquum enim est, *Actorem nihil* (firmiter) *consequi ex eo, quod perfidè gestum est*, prout dicitur in *L. apud Celsum 4. ff. de doli mali except. §. Marcellus 13.* ibi: *Marcellus ait, adversus doli exceptionem non dari replicationem doli. Labeo quoque in eadem opinione est; ait enim,* iniquum esse, communem malitiam petitori quidem præmio esse, ei verò, cum quo ageretur, pœnæ esse: cum longè æquum sit, ex eo, quod perfidè gestum est, actorem nihil consequi.

1283. Sequitur 2. exceptionem Doli oppositam non elidi per *replicationem*, ut aperte dicitur in dicto *§. Marcellus, preced. num.* pro quo *not. ex L. 1. ff. de Except. §. 1. replicationes nihil aliud esse, quam exceptiones, quæ à parte Actoris veniunt, & quidem ideo necessariae sunt, ut exceptiones excludant; semper enim replicatio idcirco objicitur, ut exceptionem oppugnet; discrimen autem inter exceptiones, & replicationes ibid. §. 2. ab ipsa lege assignatur, ibi: illud tenendum est, omnem exceptionem, vel replicationem, exclusivam esse: exceptio, actorem excludit; replicatio, *Reum*. Dixi exceptionem Doli non excludi per replicationem; hinc, quamvis Viro v. g. agenti ad restitutionem Uxoris, quæ sponte suâ se separavit, hæc opponat commissum ab ipso Adulterium, quod sit notorium, aut constet ex ipsa confessione Viri; conse-*

quenter communiter dicatur ex *c. Significasti. 4. de divortiiis*, Virum à petitione meritò repelli; hæc tamen exceptio efficaciter repelli potest replicatione Viri, qua ostendat, mulierem fuisse *causam proximam* hujus lapsus, ut aperte colligitur ex *c. discretionem*, de eo, qui cognovit consang. de quo casu *V. dicta l. 4. à num. 2424.* Nam exceptio Adulterii non est exceptio doli, quam non elidit replicatio.

Sequitur 3. exceptionem doli concedi contra quemlibet, qui alterum convenit, & ab eo petit, quod naturalis æquitas non patitur; nec elidi posse per replicationem Actoris; cum iniquum sit communem malitiam petitori (seu Actori) præmio esse; ei verò, cum quo ageretur, pœnæ, ex *cit. §. Marcellus, supr. num. 1282.* excipe parentes, & Patronos, contra quos *liberi, & liberti*, ob reverentiam hujusmodi personis debitam, exceptionem doli objicere non possunt, eò quod famam fugillet apud honos; ideoque, ut parcatur eorum famæ, exceptio in factum proponenda erit, *cit. L. 4. §. Adversus 16.* Hinc datur etiam adversus pupillum, per *cit. L. 4. §. si quis pupillo. 4.* ibi: *si quis pupillo solverit sine Tutoris auctoritate id, quod debuit, exquæ ea solutione locupletior factus sit pupillus: rectissime dicitur, exceptionem petentibus nocere;* nam & si mutuam acceperit pecuniam, vel ex quo alio contractu locupletior factus: dandam esse exceptionem; Idemquæ & in cæteris erit dicendum, quibus non rectè solvitur: nam si facti sint locupletiores, exceptio locum habebit.

Datur secundo etiam contra *Sucessores in re*, quando succedunt ex titulo, seu causa lucrativa; non autem si ex onerosa; ratio sumitur ex *L. apud Celsum. 4. ff. de doli mali except. & quidem quoad primam partem ex §. Si quis autem 29.* ibi: *si quis autem ex causa legati vindicet, aut is, cui ex causa donationis res præstita est, vindicet, an de Dolo exceptionem patiatur ex causa ejus, in cuius locum successerit? & magis putat Pomponius submovendum: & ego putò exceptionem eos esse repellendos: cum lucrativam causam sint nacti.* Aliud (autem) est emere, aliud, ex his causis succedere; quoad

quoad secundam verò, ex §. de Auctoris. 27. ibi: *de Auctoris dolo exceptio emptori non objicitur; si autem accessione auctoris utitur, aequissimum visum est, eum, qui ex persona auctoris utitur accessione, pati dolum auctoris; & per aequè traditur, rei quidem coherentem exceptionem etiam emptori nocere: eam autem, quae ex delicto personae oriatur, nocere non oportere.* Et ex his patet ad secundam partem tituli.

§. III.

In quibus rebus, & intra quod tempus, detur exceptio doli?

1286. **A**D 1. Resp. doli exceptionem competere in qualibet re, ubi ejus petitio aliqua exceptione elidi potest; ex dict. n. 1281. quando enim id, quod tale est, petitur, petitio non caret dolo, consequenter exceptione doli, tanquam adversa naturali aequitati, merito excludi potest. Ex hoc sequitur ei locum esse in contractibus, cum quis dolo ad contrahendum inducitur; in testamentis, si dolo aliquid in eis corrumpatur, scribatur, radatur, aliud substituitur ab alio, vel prudens indicium est, factae talis perversionis; in petitione solutionis, cum elidi potest, exceptione soluti, transactionis, compensationis, &c. &c.

1287. Ad 2. quando quis ab altero dolo circumventus, à Deceptore convenitur ad præstandum, quod contractum, promissum, vel debitum allegatur, & petitori vult opponere dolum, id fieri posse dupliciter, vel per modum actionis; vel per modum exceptionis; de primo dicemus §. seq. de secundo autem Resp. exceptionem doli, petitionis seu actionis peremptoriam, esse de se perpetuam, seu decepto semper competere, per §. perpetua 9. Instit. de Exceptionib. ibi: *perpetuae, & peremptoriae sunt, quae semper agentibus obstant, & semper rem, de qua agitur, perimunt:* qualis est exceptio doli mali, & quod metus causa factum est, & pacti conventi, cum ita conve-

nerit, ne omnino pecunia petere-

tur. Si dicas: dolo oppositus per modum actionis finitur eo tempore, quo actio, & consequenter opposito per modum actionis dolo non semper competit actio; ergo etiam nec semper exceptio proposito dolo per modum exceptionis. Resp. N. conseq. cujus ratio, & discrimen sumitur ex L. Purè 5. §. ult. ff. de doli mali except. ibi: *non, sicut de dolo actio certo tempore finitur, ita etiam exceptio eodem tempore danda est: nam hac perpetuo competit: cum Actor quidem in sua potestate habeat, quando utatur suo jure: is autem, cum quo agitur, non habeat potestatem, quando conveniatur?*

§. IV.

De actione, quae ex dolo competit.

1289. **S**icut supra diximus agenti possessorio unde vi, spoliationem à Reo posse opponi vel mutua petitione, nimirum eam objiciendo per modum actionis; vel per modum exceptionis, ex qua modi diversitate nascitur diversus ordo cognitionum; ita etiam agenti ex contractu, v. g. per dolum ejus inito, potest opponi dolo, vel per modum actionis, vel per modum exceptionis. De hac actione ex dolo agitur L. Hoc edicto 1. ff. de dolo malo, ibi: *hoc edicto Praetor adversus varios, & dolo-losos, qui aliis offuerunt calliditate quadam, subvenit: ne vel illis malitia sua sit lucrosa, vel istis simplicitas damnosa.* Verba autem edicti talia sunt: *quae dolo malo facta esse dicentur, si de his rebus alia actio non erit, & justa causa esse videbitur, judicium dabo.*

1290. Hæc actio est solum rei persecutoria ex parte Actoris, nimirum, ut per deceptorem obtenta restituatur, si in se extet; vel, si secus, rei aestimatio; est solum extraordinaria, nimirum in subsidium decepti, qui non habet actionem aliam, ut constat ex cit. L. 1. §. 1. ibi: *si de his rebus alia actio non erit; intellige ordinaria;* merito autem ait Praetor, si alia actio de his rebus